

חינוך בפרשה - דברים

אבות ובנים

פותחים השבוע את ספר משנה תורה. בפסוק הראשון מוכיח משה רבינו את העם, ברמיזה, על חטאי בני ישראל. השאלה המתבקשת היא, הרי מעשים הללו אירעו בשנים הראשונות לצאתם ממצרים. הדור ההוא, 'דור המדבר' החוטא, כבר מת וכלה. מה לו למשה להוכיח עתה את בניהם, על מעשי אבותיהם הרעים?

ללמדנו בא. בהיותם בנים להורים חוטאים, יתכן והושפעו ממעשיהם ולמדו הנהגה שלילית. בנים קולטים מהבוגרים הסובבים אותם לחיוב ולשלילה. חשוב למשה רבינו להשמיע באזני העם תוכחות אלו, עובר לפטירתו, כי יש ללמוד מכישלונות הרשעים את הדרך המסוכנת, ולראות את תוצאות מעשיהם השליליים.

בנו של עם-הארץ כפרי, בא להתקבל בישיבת רבינו החתם סופר ז"ע. בחנו הרב וראה שאינו בר-הכי. בחמלתו, הכניסו לביתו, סיפק את כל צרכיו. הנער היה מתלווה אליו ומשמשו בשגרת היום יום. לאחר כמה שבועות נודע לרב כי הנער משמיצו ברבים! הוא מספר לאנשי העיר "נדמה לכם שהרב הוא צדיק גדול! שמעוני, אני בן-ביתו, אני רואה לפני ולפנים! הוא איננו ירא ה' כפי שהנכם חושבים!" הרב פנה לנער בנעימות, ושאל מה ראה על ככה, אדרבה, הוא רצה לדעת כדי לתקן פשעו וחטאו. השיב הנער בבטחה "רבינו! ראיתי שאינך מקפיד במצוות כמו אבי! מדי ליל שבת בוצע אבי על לחם משנה, תחילה חורץ ומסמן בסכין ומברך, אבא מקפיד לבצוע בדיוק על חריץ. דיוק מוחלט! ואילו אתה, כבוד הרב, אף אתה מסמן בסכין מקום הבציעה, אך אינך מקפיד בדיוקנות לחתוך על הסימן! אבי יר"ש יותר ממך!"

החתם סופר התבונן בדברי הנער. הוא למד מהמאורע תובנה חשובה. ובדרשתו הקרובה בפני כלל הציבור, סיפר לקהל את העניין. הוא הסביר "הורים יקרים! צאו וראו! נער זה רואה את גדולתי וכבודי במלכות התורה, הוא בא אתי לשיעורי תורה, לדרשות ולאיירועים, לבריתות ולחופות, ואף להספדים ולמושב בית-דין. הוא רואה את עשרות האיגרות שאני מגשר ומשיב לשואלי דבר ה' זו ההלכה. הוא אף יודע בברור שאביו הינו איש כפרי פשוט, רחוק מעמקות התורה. והנה, כאשר מתהווה במוחו הצעיר סתירה בין הנהגת 'גדול הדור' לבין מעשי אביו, הוא נוטה בקרבו להצדיק את אביו! כלל לא עלה בדעתו שהרב יודע את ההלכה 'לפחות כמו אבא'. הוא מסיק שהרב אינו ירא ה' ואיננו מקפיד בהלכה, כמו אבא הכפרי". החתם סופר פונה לקהל ומעורר "הורים! שימו לב לכל הנהגותיהם! אתם קובעים בהנהגותיהם את מסלול חיי ילדיכם! בדרכיכם ימשיכו ואת מעשיכם יפנימו ויחקו!"

הגמרא מספרת כי על קמצא ובר-קמצא נחרבה ירושלים. העשיר גרש את בר-קמצא מסעודתו, הוא נעלב והסית את המלך נגד היהודים. אך מה אשם קמצא, שמכותרת הגמרא משמע שגם בגללו נחרבה ירושלים? הרי בעה"ב שלח להזמין, המשרת טעה והזמין את בר-קמצא. בר-קמצא הוא שהביא לחורבן ירושלים ולא קמצא! והנה, המהרש"א כתב שקמצא ובר-קמצא הם אב ובנו. על פי דבריו יוסבר, שההתנהגות הבזויה של בר-קמצא, עד שפגע בעם שלם, מושפעת היתה מהחינוך שקיבל בבית! גם אביו, קמצא, יושב כעוס בבית על שלא הוזמן, במקום להגיע למשתה שעורך ידידו, אף בלי הזמנה! תחשוב חיובי, מסתבר שנפלה טעות ולא הוזמנתי! אל תתמרמר! 'תזרום!' בנך לומד ממך כעס, עצבות ונקמה עד כדי 'שבירת הכלים'! כשחז"ל מסבירים את מעשי דור החורבן (וכדברי המהר"ל שלא קמצא ובר קמצא בלבד, אלא הם דוגמא לסגנון ולאופי שרווחו בעם בימים ההם) תולים אשמה גם בקמצא האב! שהרי ממנו למד בנו, בר-קמצא, מידותיו הרעות.

'משנה תורה' פותח אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וחותרם אשר עשה משה לעיני כל ישראל, השפעת משה רבינו על העם אינה בדיבורו בלבד, כמו במעשיו. שומעים אותנו, ובעיקר לומדים ממעשינו.

גונת העירה לאמא כי בנה מרבה להתבטא ולהכריז "אוף!", בצורה מוגזמת. היא סיפרה זאת בערב בבית, ולא הבינה למה כל בני הבית כובשים חיוך. היא לא שמה-לב כי הילד למד זאת ממנה...

חופשה בריאה ומועילה!

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

123ymm@gmail.com לתגובות והזמנות הרצאות